

CAP

VERNELL

Nº 110

CAPDEPERA - CALA RAJADA

FEBRER 1990

**PRENSA
CATALANA**

PORTALET

SANITAT ANY 2000

Més de quaranta anys enrera, l'extingit Institut Nacional de Previsió cuidava la salut dels gabellins amb l'assistència de dos metges. Quan el segle fa els darrers estiraments, com si res hagués passat, el modern Institut Nacional de la Salut es preocupa de nosaltres amb l'assistència de dos metges. I així estam.

Diu el ministre García Vargas -la nostra Comunitat Autònoma no té competències en matèria de Sanitat i Seguretat Social- que abans de parlar de qualitat, la sanitat ha d'esser per a tothom. Aquest és l'objectiu per a l'any 2000. Completament d'acord. Ara per ara, a Capdepera i Cala Rajada no hem assolit cap de les dues metes: ni la sanitat és per a tothom ni la que s'ofereix és de qualitat. Ambulatoris mal dotats, metges desbordats, pacients cada dia més impacients... conformen un quadre com a mínim preocupant.

Darrerament hem sentit parlar -no tenim cap informació oficial- de la incorporació imminent d'un tercer metge de la Seguretat Social al nostre poble. Aquesta seria una primera passa, molt important, per pal·liar el problema que patim. Ja sabem que l'existència de dos nuclis de població agreuja el panorama, però s'ha de fer un esforç perquè els dos centres assistencials existents -Ajuntament i Casa del Mar- ofereixin unes millors condicions per a metges i malalts. Seria de desitjar, pensam, la incorporació d'un segon A.T.S. Així mateix, durant l'estiu s'ha de mantenir el reforç d'un metge i un A.T.S. més, per fer front a la cada vegada més habitual presència de visitants espanyols i estrangers que fan ún dels serveis sanitaris de l'Insalud. Campanyes periòdiques d'educació sanitària, on els usuaris aprenguéssim com i quan utilitzar els serveis de salut, completarien un programa de mesures que podrien racionalitzar una situació que, actualment, no satisfà a ningú.

Com haureu vist, no hem parlat de farmàcies. Essent, com haurien d'esser, una de les baules de la cadena, sempre ens han donat la sensació d'anar per lliure, de constituir un clos inaccessible, del que ni sols està bé d'opinar-ne. No hauria d'esser així, òbviament, i també els apotecaris haurien d'assumir un paper que no s'atura en el de simples botiguers de medicaments.

De moment, el tercer metge pareix a punt d'arribar. Com dèiem, aquesta és una primera passa important. Però sols una primera passa. El repte de la sanitat per a l'any 2000 va molt més enllà i passa per la transferència de competències a la Comunitat Autònoma i per la creació de l'Institut Balear de la Salut.

PREU Després de no sabem quants d'anys de no pujar el preu, ara no hem pogut aguantar més i "Cap Vermell" costarà mil cinc-cents pessetes als qui vulguin estar subscriptors durant l'any 90. Els qui no siguin subscriptors hauran de pagar cent cinquanta pessetes per cada número de la nostra revista. Això sí, amb la seguretat de que a les nostres pàgines ningú no els dirà quina marca de iogurt han de menjar, ni que es comprin cotxes que semblen taurons, ni la felicitat que representa fer la bugada amb un determinat detergent.

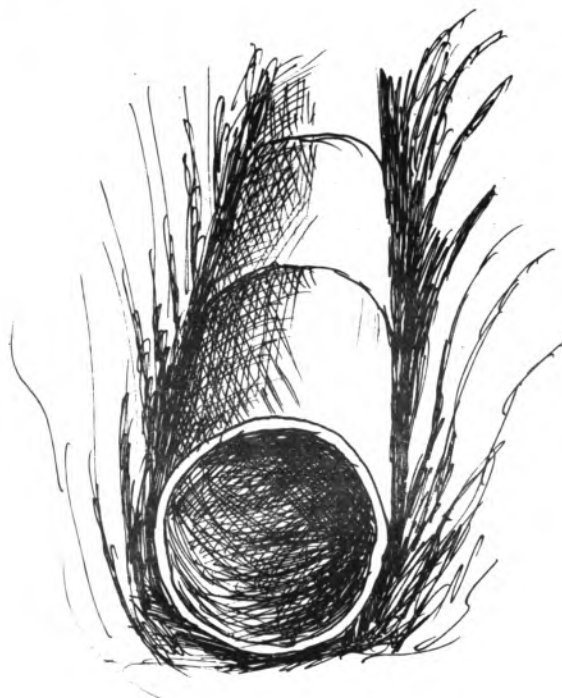
ANIVERSARI La Coral S'Alzinar ja és una fadrineteta, amb vuit anys que ha complit aquest mes de febrer. L'aniversari, com no podia ser d'altra manera, el celebraren amb els peus davall la taula i cantant allò de "L'únic remei a la migranya és un dinar ben abundós, si com és lògic l'acompanya un vi de la bota del racó". És la cançó que més se saben, aquesta. Felicitacions cordials.

NOTES Han seguit els concerts que no han faltat cap mes durant aquest hivern, i el febrer hem tengut ocasió d'assistir als següents: dia 10 - Pere Fiol, guitarra, i Charles Zebley, flauta, dins el programa "Un hivern a Mallorca". dia 11 - Albert Ferrer, clarinet, i Fernando Ferrer, piano, sota l'organització de Joventuts Musicals.

CANAL Quan molts d'altres pobles ja ho han resolt, aquí seguim sense poder veure el Canal 33, que com sabeu és la segona cadena de TV3. Segurament hi deu haver alguna explicació convincent per a aquest retràs, però el cert és que en segons quines coses sempre anam amb el darrer tren.

METGES D'aquest assumpte ja en parlàvem el mes passat i ens n'ocupam extensament en el "Portalet". Pareix un fet que, en breu, comptarem amb un tercer metge de la Seguretat Social de manera permanent. Creim que els dos metges actuals i els qui necessitam dels seus serveis ens ho mereixiem.

OBRES Com feim darrerament a cada número, volem deixar constància de que Cala Rajada segueix amb els budells defora. El batle pensa que tota aquesta endemesa s'acabarà en el mes de març. Suposam que després d'haver patit un hivern com aquest -i encara sort que el temps ha estat benevolent- tendrem pau la resta de la nostra vida. Amb tot, la gent ha demostrat una paciència exquisida, fregant l'estoïcisme.

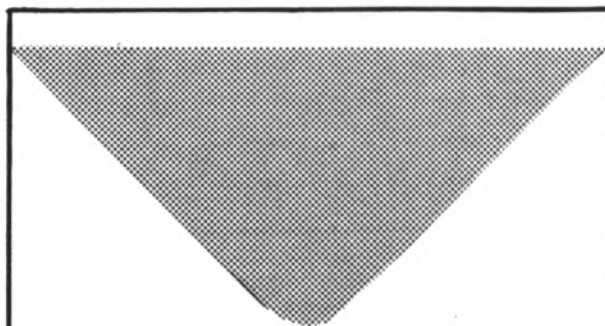

CARRETERA A la fi s'han subhastat les obres del tram de carretera d'Artà al Coll d'Artà. Des de "Cap Vermell" ens havíem queixat diverses vegades d'aquest troç que constitueix una taca negra a una carretera que, pel demés, es troba en condicions més que acceptables. Els adjudicataris ho han de deixar llest enguany.

"CAP VERMELL" A la pàgina 137 del III Tom de la Gran Enciclopèdia de Mallorca, fascicle aparegut el dia 4 de febrer, hi sortim nosaltres: "Cap Vermell", revista d'informació local editada per l'Obra Cultural Balear a Capdepera des del 1980. Hem entrat a la història.

VALÈNCIA No sabem si ja ho havíem dit o no. Per si de cas, recordam que la Banda de Música ha estat convidada, per quart any consecutiu, a les Falles de València, concretament per la comissió de la Plaça de l'Arbre. Els músics se n'aniran enguany més acompanyats que mai, ja que entre uns i altres seran més de cinquanta persones les que partiran cap a la terra de les taronges. Sabem que ens faran quedar bé.

RUA Com tot cos que creix, la rua de Capdepera i Cala Rajada també té crisis internes. Enguany hi ha hagut estira-i-amolla per qüestions de dates, que si nosaltres, que si vosaltres, que si el camp de futbol, etc. etc. Finalment la cosa no ha passat a majors i el sarau i la bulla han superat totes les previsions i s'ha deixat constància, una vegada més, de dues coses: a la gent li va la marxa del carnaval, primera; la gent està per damunt de capelletes i sectarismes, segona.

AQUEST NÚMERO L'HEM FET:

Joan Nebot
Mari-Germa Melis
Joana Colom
Maria Vives
Pep Terrassa
Llucià Sirer
Mª Antònia Nadal
Jaume Fuster
Ani Muñoz
Antoni Amorós
Gabriel Torres
Antònia Vila
Gabriel Flaquer
Antònia Garcia

BOLLETÍ DE L'OBRA
CULTURAL BALEAR

Capdepera - Cala Rajada

GENER 1990

Via Joan Carles I, s/n
Capdepera

Dipòsit Legal: 197/80

Imprimeix:
APOSTOL Y CIVILIZADOR, Petra

Els articles publicats en aquesta
revista expressen únicament
l'opinió dels seus autors

DURANT EL MES DE GENER

Punyides

Han nascut:

Francesc Barbon Cursach,
de Francesc i Catalina Isabel.
Víctor Jiménez Ramírez,
d'Antoni i Aina.
Joan Miquel Tebar Herrera,
de Joan i M^a del Carme.

S'han casat:

Alfons Ares Quiles
amb M^a del Pilar Del Toro Del Toro.
Francesc Martínez Sánchez
amb Maria Mancilla Bonachera.
Antoni Servera Serapio
amb Mercè Margalida Russo Massanet.

Han mort:

Pere Joan Moll Massanet
Agustí Sancho Riera
Antònia Trobat Pastor

- Quina peneta la il·luminació del nostre Castell! ¿No podria el Patronat gastar-se un parell de duros i posar llum a totes les murades?

- És esperançador veure que per entrar a l'exposició de Velázquez a Madrid s'han de fer set hores de coa. Ens començam a interessar pels aconteixements culturals. Això dóna coratge.

- ¿No és massa optimista el nostre batle, quan diu que a finals de març Cala Rajada tindrà tots els seus carrers en perfecte estat?

- ¿Quina alternativa donarà el Govern a tots aquests menors de setze anys que no poden entrar a establiments on venguin begudes alcohòliques?

- Cada any va millor això de la Rua, la gent està més animada i participa de cada vegada més; la pena és que, com sempre, se nomeni mestre de cerimònies a qui no està capacitat per ser-ho.

- Hi ha moments en què m'agradaria parlar i no en sé, i d'altres en què hauria de callar i no puc.

- Quan un és jove no pensa; es limita a viure. Quan un és vell no viu; es limita a pensar.

- Si les mentides cremassi aniríem nafrats.

- Quina és, realment, la feina d'un assistent social?

- Gabellins: Estimau Capdepera? Agermanau-vos i lluitau per aconseguir un poble en condicions.

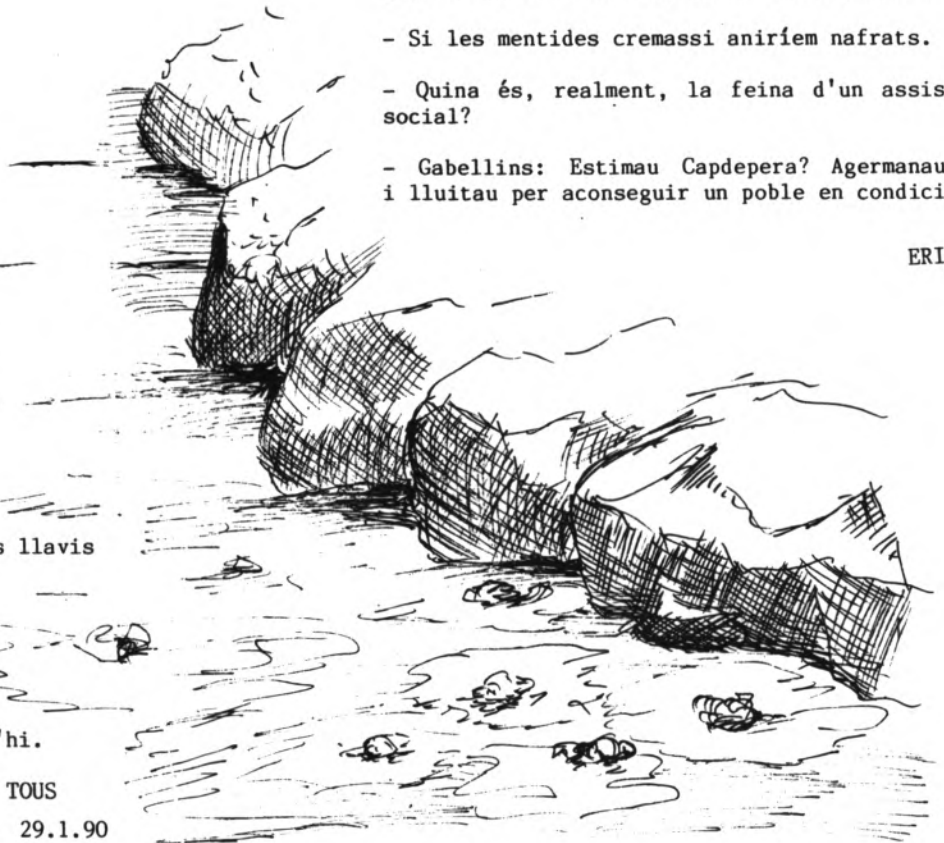
ERISSO

SA FONT DE SA CALA

Feel i abundosa
ben fixa al mateix lloc,
segueixes nit i dia
el teu diàleg amb la mar.
D'hivern, quan l'horabaixa
vesteix de groc En Rabassó,
tu entregues a les ones
missatges transparents
que vénen d'allà endins
on té el seu cor la terra.
Aquí el fondal troba els teus llavis
que canten melodies
i parlen d'infinit.
Les ones acompanyen,
i frissa l'aigua dolça
de tastar el mar i mesclar-s'hi.

LLORENÇ TOUS

Font de Sa Cala. 29.1.90

Es "Cap Vermell" d'aquest poble
jo trob que està ben posat
perquè mos du moltes coses
i mos diu sa veritat.
Es joves de dins Espanya
tots han perdut es control,
se'n van a jeure quan volen
i s'aixequen quan Déu vol.
Son pare i sa mare ploren
en veure aquest disbarat,
es matí reben dobbers
i es vespre els han acabat.
Es joves d'avui en dia
ja no es poden aguantar,
gasten més de lo que guanyen
i així no poden anar.
Ses platges de Capdepera
totes estan invadides
d'al.lotetes despullades
i molts d'homos que les miren.
Quan jo era un jovenet
tot això no existia,
duien sa camia llarga
sense dir-vos cap mentida.
Ara tot ha canviat,
és molt mal de controlar,
tant si és dona com si és homo
tots ells ho volen provar.
El món està ben perdut
i això ja no té consol,
ses dones quasi desnues
prenen es banyos de sol.
Ets homos són diferents,
molts d'ells no ho volen mostrar
perquè estan empegueïts
veget sa planta que fa.
I és que a un homo despullat
moltes no el volen mirar,
perquè si està arrufadet
no té per on agafar.
És una cosa molt trista
però dic sa veritat
que més val veure'l alegre
que no veure'l arrufat.
Ara me vull despedir
de tot lo que vos he dit,
si vos he dit cap mentida
posau-me un càstic petit.

ES
Pastor
de
SON PERDIU

Fa massa temps que callava
i no m'agrada es callar.
Molta gent deu demanar
com era que no parlava
i per on jo pasturava
o si m'havia perdut.
Jo esperava d'assegut
mirant ses hores passar
perquè volia tornar
i n'estava convençut.

Es Pastor de Son Perdiu
com veis ha ressuscitat,
sa rovada s'ha espolsat
i altre pic fent es cap viu
mirau això que vos diu:
Han de glosar es glosadors
i jo som un des millors
que vos poguessiu trobar.
Aquest pastor heu d'escoltar
que és mestre de trobadors.

N'hi ha molts que presumeixen
d'entendre s'art de sa rima
però jo trob que és molt prima
sa ciència que posseixen.
Ni esser llegits es mereixen
aquests mals aficionats
que fan versos mal forjats
i gloses mal conformades.
Per llegir animalades
més val tenir ets ulls tancats.

Així que, germanets meus,
si sabeu què vos convé
tot ho heu de deixar fer
i heu d'oblidar falsos deus
de sa glosa, que fan greus
ofenses an es glosat.
Sols aquest pastor assenyat
vos pot oferir consol
després d'aquest temps de dol
que heu duit quan jo no hi he estat.

REDEPORTALET

CAPDEPERA FARAONICA

Després de molts d'anys de paràlisi de les obres públiques, sembla que en poc temps ho deixarem tot ben enllestit. I a esperar l'any 2000, que són dos dies.

La depuradora del Coll d'Os funcionarà dintre de pocs mesos. Cala Rajada es troba capgirada amb l'excavació dels subterranis per a la construcció de l'estació del suburbà. A la plaça s'ampliaran els urinaris públics, amb cabuda per a dues-centes persones, com es desprèn de les canonades d'eixidiu que romanen sota els pins. GESA i Telefònica enterren els seus enfilats. A la platja de Son Moll s'hi han dut caramulls d'arena per a la instal·lació d'un parc recreatiu, nou reclam turístic de la zona. Al torrent de Son Moll se li acondiciona el jaç. I a l'antic hort de Ca'n March s'hi construeix un aparcament grandios, primera fase de la peatonització i enrajolat dels carrers Elionor Servera i Gabriel Roca. Ben prest, l'ampliació i millora del port esportiu serà un fet. A l'estiu del 91, l'avinguda de Cala Agulla estarà definitivament adecentada.

A Capdepera, la compra del Teatre Principal per part de l'Ajuntament i la subsegüent remodelació de l'edifici, dotarà el poble d'un espai cultural necessari. Al "Sindicat", que també passarà a l'Ajuntament, s'hi instal·laran les noves oficines de la Sala i d'altres serveis. No oblidam el Poliesportiu "Es Figueral", amb la construcció immediata de les casetes-vestidors i túnel i, més envant, la pista d'atletisma i el que faci falta. El polígon industrial del Camp Roig és una realitat. La carretera Font de Sa Cala-Ses Coves no es torbarà gaire i les millores necessàries de la de Son Servera, segons notícies, comencen ja. Les obres de restauració i embelliment del Castell segueixen el seu curs. El projecte per desviar la carretera de Ciutat per darrera el Castell i Ca'n Patilla cap a l'Agulla...

Qui en dóna més?

"Cap Vermell" el pròxim mes!

C.V.

---

dossier

ELS CASAMENTS A CAPDEPERA.
UNA APROXIMACIÓ CULTURAL

Introducció

Sovint, els mitjans de comunicació parlen del turisme sols des d'una perspectiva econòmica i política, però quasi mai s'aturen a analitzar com la seva influència té capacitat per modificar el nostre comportament cultural. El turisme ens ha tret del nostre aïllament secular establint vincles no sols econòmics sinó també culturals, és a dir ideològics, sentimentals, de costums i comportament, etc.

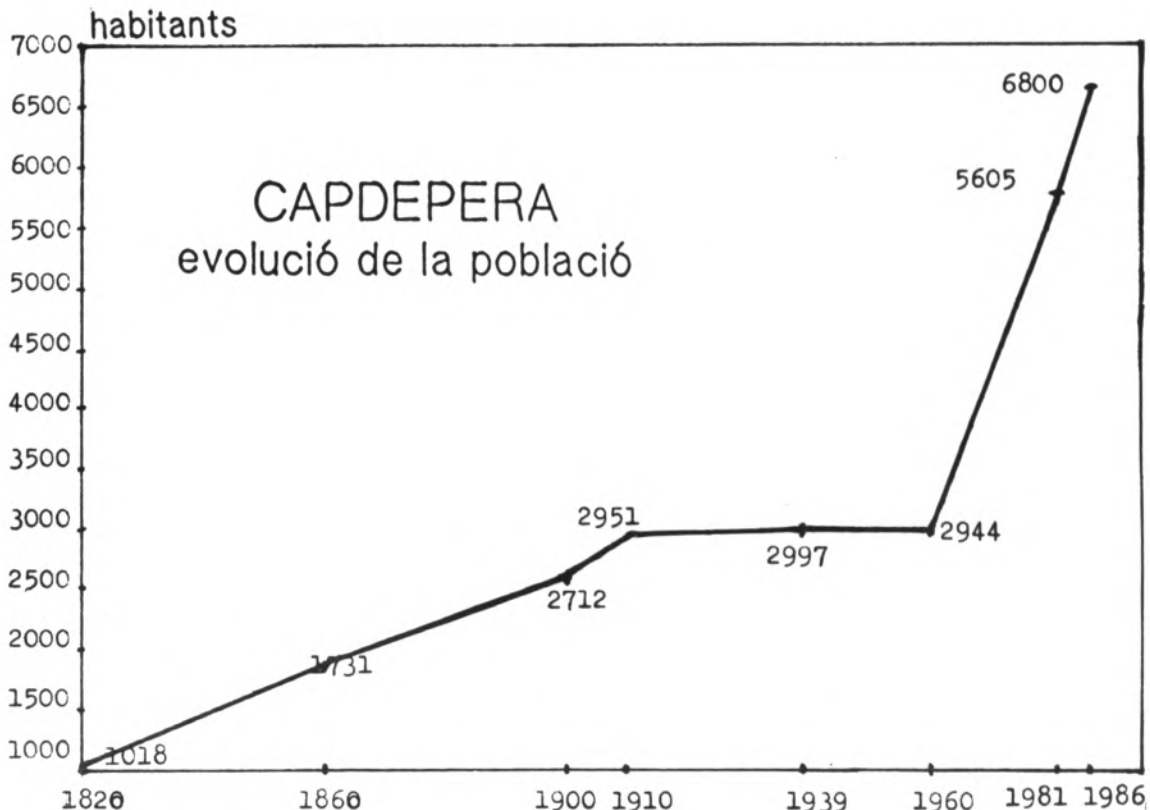
Els canvis en les estructures econòmiques es reflexa en l'evolució demogràfica. Si observem el gràfic de població veim com les corbes de creixement en els períodes 1820-1910 i 1960-1986 són ben diferents; si en el primer període hi ha un creixement accelerat i sostingut, fruit de l'aprofitament d'uns recursos econòmics propis (això és, generats per la mateixa societat), en el segon període hi ha una explosió demogràfica provocada per una forta immigració reclamada per les importantíssimes inversions de capital en el sector turístic (capitals no generats per la mateixa societat sinó procedents de l'estranger).

Uns paràgrafs d'Esteve Bardolet aclariran aquest últim aspecte: "L'esforç inversor original el realitzaren els intermediaris estrangers (tour-operators) i arrossegaren després tota una generació d'empresaris autodidactes majoritàriament illencs. Si bé aquestes circumstàncies es produïren quasi simultàniament a la Costa Brava catalana; a la Costa Blava francesa, aquelles economies absorbiren l'impacte del turisme sense canvis majors en el seu equilibri. En canvi a les Balears, al no existir sinó una economia agrícola i artesanal, el turisme va passar a ser la base d'un model de creixement únic a la Mediterrània. Un model que, sota la pressió d'una forta demanda, produeix una oferta sense planificar, ni urbanísticament ni comercialment"

Caldria afegir que aquesta manca de planificació afectà a tots els aspectes socials i que el fenomen urbanístic conegut com a "balearització" caldria aplicar-lo, també, a l'evolució demogràfica i a d'altres aspectes de la vida illenca, ja que un procés de creixement tan explosiu és difícilment integrable, no ja per unes estructures econòmiques febles sinó també per unes estructures socials, pel conjunt de la societat.

Aproximació sociològica

A Capdepera, després d'un període d'estrancament econòmic, demogràfic i social de cinquanta anys, entre 1910 i 1960, s'han produït uns canvis tan importants que la societat actual no es sembla gens ni mica a la que hi havia

trenta anys enrera. Els canvis han tengut lloc a tots els nivells; el que veurem a continuació és un estudi estadístic dels casaments que hi ha hagut en el nostre Municipi durant els anys 1988 i 1989, que d'alguna manera reflecteixen la situació general i que poden, certament, il·luminar el panorama sociològic del poble.

Els percentatges dels 154 casaments corresponents als dos darrers anys són els següents, segons la procedència dels contraents:

- Mallorquins - Gabellins	48	- 31'1%	) 49'3%
Resta de l'illa	28	- 18'2%	
- Peninsulars	53	- 34'4%	
- Estrangers	25	- 16'2%	

Si bé és cert que aquests percentatges no són aplicables, sense unes correccions, al conjunt de la societat capdeperina, sí que palesen que la població autòctona difícilment representa la meitat del cens.

Aprofundint una mica més en el tema, és curiós comprovar la gran diversitat de nacionalitats que componen la població estrangera que s'ha casat. Aquesta és la distribució:

Alemanya	11
Argentina	3
Anglaterra	3
Iugoslàvia	1
Txecoslovàquia	1
França	1
Itàlia	1
Irlanda	1
Suïssa	1
Holanda	1
Austria	1

Aquesta diversitat de nacionalitats i de cultures té una influència directa sobre la manera de normalitzar les relacions de la parella. Així, veim com tots els estrangers, menys un, han optat per un casament civil, deixant al marge de la convivència matrimonial les qüestions religioses.

L'origen dels immigrants peninsulars que s'han casat també és força divers:

Granada	13
Càdis	11
Badajoz	8
Barcelona	6
Ciutat Reial	3
València	2
Salamanca	1
Lleida	1
Màlaga	1
Almeria	2
Sevilla	1
Palència	1
Saragossa	1
Oscà	1
Madrid	1

Cal remarcar que un 60% d'aquestes persones procedeixen de les zones de població més deprimides econòmicament, amb un nivell cultural més baix i amb un major índex d'atur i de delinqüència, presentant, en conseqüència, greus problemes d'integració.

Vegem, ara, com s'han barrejat les 154 persones casades els anys 88 i 89:

Ambdós mallorquins	21 - 27%
Mallorquí i peninsular	22 - 28'5%
Ambdós peninsulars	12 - 15'5%
Mallorquí i estranger	11 - 14%
Peninsular i estranger	8 - 10'3%
Ambdós estrangers	3 - 3'9%

Evidentment, un dels aspectes de la nostra convivència, derivat d'aquest quadre, és la dificultat de normalitzar la nostra comunitat a nivell lingüístic. Les úniques famílies que garanteixen el coneixement de la nostra cultura i un ús habitual de la nostra llengua són les formades per home i dona mallorquins, però aquest grup sols representa un 27% dels matrimonis del període estudiat. A un 73% de matrimonis, un o els dos contraents no són mallorquins, i a gairebé un 30% no ho són cap dels dos.

Evidentment, i com deia al principi, les conseqüències del fenomen turístic no són solament econòmiques, sinó que ha sacsat tots els aspectes de la nostra convivència.

PEP TERRASSA

LLOCS DE VENDA:

- Els dos estanys de Capdepera
- Llibreria L'Orient
- Llibreria Cala Rajada
- Casa del Mar
- Es Sitjar

CAPDEPERA - CALA RAJADA

CONVERSES

Si qualcú coneix, pam a pam, la zona de Canyamel i ha viscut el seu desenvolupament turístic des de la primera línia de foc, aquest és Climent Garau Bordoy, a qui tothom coneix com "En Climent de Ses Coves". Ell representa la quarta generació de la seva família que ha viscut a Canyamel i ha treballat a les Coves. En Climent s'ha criat a l'ombra dels pins de Ses Vegues, vora la mar.

Actualment treballa i viu directament del turisme, per tant coneix i ha seguit el desenvolupament turístic de la zona, com dèiem. Desenvolupament que, com gairebé per tot, ha sofert processos traumàtics, alguns d'ells irreversibles. Amb ell n'hem volgut parlar, però abans hem fet memòria...

- COM VA ESSER QUE ELS TEUS AVANTPASSATS S'ESTABLIREN A CANYAMEL?

- Crec que tot va començar des del moment que posaren el primer guia per mostrar Ses Coves als visitants. Aquesta història tendria el seu punt de partida a mitjan segle passat. Amb els anys, els meus reparadors feren una caseta on ara hi ha l'ho-

tel; era la casa dels guies. En aquell temps la gent venia en carro o diligència fins al pinar de Ses Vegues, després seguien a peu per aquest caminet que, vorejant la mar, passa pel desembarcador del Rei i Sa Punta de Na Jordi.

- COM RECORDES AQUESTA ZONA?

- Quan era al.lot just hi havia la casa dels guies, Ca'n Cruia, Ca'n Simoneta i Sa Vaquera. A l'any 1929 es va fer la carretera que va fins a Ses Coves; després, a l'any 1933, es construí l'hotel on hi havia la casa dels guies, conservant-se pràcticament idèntic al que assenyalen els planells. Una mica més lluny de la platja hi havia les cases de N'Anyana, on el meu pare, de molt jove, hi visqué uns anys. A la casa dels guies els meus padrins hi feren una mica de restaurant, en un temps en què una copa costava dos cèntims i un bon dinar catorze reals.

- PARLA'NS DELS ORIGENS DE L'HOTEL CUEVAS.

- A l'any 1933, com deia, una companyia

anglesa, la "Canyamel Beach Hotel Co. Ltd.", va comprar aquests terrenys per explotar-los turísticament. Segons uns fulletons de propaganda que aleshors feren per promocionar aquesta zona, els solars es venien a 25 cèntims el pam, és a dir, a cinc pessetes el metre quadrat. Els xalets costaven a partir de deu mil pessetes i es recomanava la construcció aquí perquè es tractava d'una bona inversió ja que el cost era encara barat. Aquesta

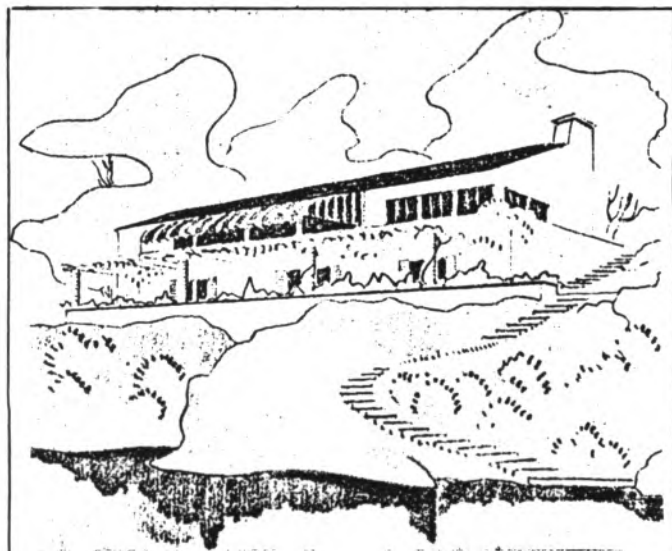
companyia va començar els fonaments de l'actual hotel, però no va poder seguir el projecte de desenvolupament turístic perquè uns anys després començaria la nostra guerra civil. A l'any 1940 foren els anglesos els qui entraren en guerra i sembla que tot el projecte fou abandonat. Després, pels anys 1949-50, el senyor de S'Heretat acabaria la construcció de l'hotel. El mestre picapedrer fou l'amo en Jaume Sanxo "Garreta", que també era el mestre d'obres de Ca'n March.

QUE DESTACARIES DE LA TEVA TASCA COM A GUIA DE SES COVES?

- Tota la vida he fet feina a Ses Coves. Com a guia intentava donar unes explicacions del què és la cova; havíem de contar coses, i com que no en sabíem gaire, començàrem a donar noms a cada una de les sales i racons. Devers l'any 1960 vaig fer un planell de Ses Coves, ja que volíem modificar una part del recorregut degut a què a un tram molt estret sempre ens trobàvem els distints grups i era molest. El planell ens va permetre de localitzar el lloc més adient per obrir una desviació i fer un canvi de recorregut.

- SEMPRE QUE HEM VISITAT SES COVES HEM TENGUT LA SENSACIÓ DE QUE LES EXPLICACIONS QUE ENS DONAVEN EREN SUPERFICIALS, PENSADES PER A TURISTES. PER QUÈ NO ENS EXPLIQUES ALGUNA COSA QUE CONSIDERIS INTERESSANT?

- El que avui és l'entrada antigament formava part de la cova, és a dir, seria una gran sala que en part s'enderrocà. On hi ha el bar i l'escala de pujada s'hi troben deixalles d'estalagmites, i les estalagmites no es poden formar a un lloc obert ja que els corrents d'aire desvien les gotes que cauen de la volta de la cova i, com que no van mai al mateix lloc, la formació és impossible. En conseqüència, aquestes deixalles sols pogueren generar-se a un lloc tancat. Una altra cosa també interessant és que aquestes coves han de tenir una entrada distinta de l'actual. Quan feia de guia observàrem com, de temps en temps, per allà dedins hi apareixia qualche rata que després moria de fam per un racó, doncs allà no hi ha res per menjar i el sortir-ne és impossible perquè el sòl és humit i llenegadís, i com que l'entrada està molt alta no hi ha qui hi pugui. Com que les rates no entraven per la barrera, hi ha d'haver alguna altra petita entrada. A més, hi ha un corredor amb corrents d'aire que apaguen un llum de carbur, i això suposa també l'existència d'una altra entrada. La presència de rates pinyades que no es sap per on entren també reforcen aquest argument.

CANYAMEL

En este precioso rincón de la Isla de Mallorca es donde debe usted construirse una casa. Solares desde 20 cèntimos el palmo. Chalets desde 10,000 pesetas. En estos tiempos la mejor inversión del capital es construir su propia casa en la Isla de Mallorca, pues aquí la construcción es todavía barata y se disfruta paz, tranquilidad y prosperidad.

Y de Mallorca el mejor sitio es Canyamel.

- QUINS VISITANTS IMPORTANTS ES RECORDEN A SES COVES?

- Des de 1869 hi ha un àlbum on els visitants que ho desitgen firmen, dibuixen o expressen la seva opinió. A l'any 1877 visitaren Ses Coves els escriptors francesos Juli Verne, Víctor Hugo i Alexandre Dumas. Anys després vendria Antoni Gaudí i s'ha escrit que hi parts de la Sagrada Família que estan inspirades en un grup de columnes de Ses Coves. Per cert, i parlant de columnes, la part més alta de Ses Coves mida quaranta-cinc metres. Els primers guies de Ses Coves les mostraven il·luminant-les amb teies; més tard empraren el carbur.

- ES CONEGUDA LA TEVA AFICIÓN PER L'ELECTRÓNICA. COM COMENÇA AQUESTA CUROLLA?

- Jo crec que començà fent adobs a les instal·lacions elèctriques de Ses Coves. El primer generador que hi va haver fou una dinamo molt curiosa que feia corrent continu i amb la humitat sempre seguit hi havia avaries. Anys més tard vaig fer una instal·lació on tota la llum era indirecta i que crec que va quedar molt bé.

- AQUESTS DARRERS ANYS, LA SITUACIÓ URBANÍSTICA I DEMOGRÀFICA DE LA ZONA ESTÀ MOLT DESCONTROLADA. COM HO VEU UN HOME RESPECTUÓS AMB EL PAISATGE?

- Encara que jo visqui del turisme, he de dir que trob que s'ha construït massa. Consider que fent les coses de manera més selectiva i estudiada ens aniria molt millor. Guanyaríem el mateix i no tendríem tants de problemes ni destrouríem tants de paisatges. Si en lloc de sobrar llits en faltassin, se pagarien molt més cars i tendríem menys problemes de transport, carreteres, aigua i de tipus social.

- ¿COM ES VEU DES DE L'ASSOCIACIÓ DE VEÏNS DE CANYAMEL QUE ES FACIN NOUS ASSENTAMENTS URBANÍSTICS A LLOCS TAN ESCOLLITS I PRIVILEGIATS COM EL TROÇ QUE HI HA ENTRE LA CARRETERA DE SES COVES I LA MAR? ¿HEU FET ALGUNA GESTIÓ PER ATURAR-HO?

- Tots els qui formam part de la Junta estam en desacord amb el que es fa. Quan havien de construir el poblat anomenat "Sa Baixada del Rei", intentàrem que es fes d'una altra manera; cridàrem un representant de la companyia constructora i li argumentàrem que seria molt millor que entre els apartaments hi deixassin alguna zona verda. Va esser una pèrdua de temps perquè ens va contestar que de dins aquell espai havien de sortir un nombre determinat d'habitages i per aconseguir-ho no hi havia lloc per a zona verda. El que més greu em sap és la destrucció de pineda i paisatge que han fet per construir aquests apartaments que hi ha entre la curva de Na Blava i Sa Punta de Na Jordi. Era un dels racons més bonics de tot Mallorca. Després de migdia, quan el sol il·luminava el Cap Vermell, hi havia un contrast de color impressionant.

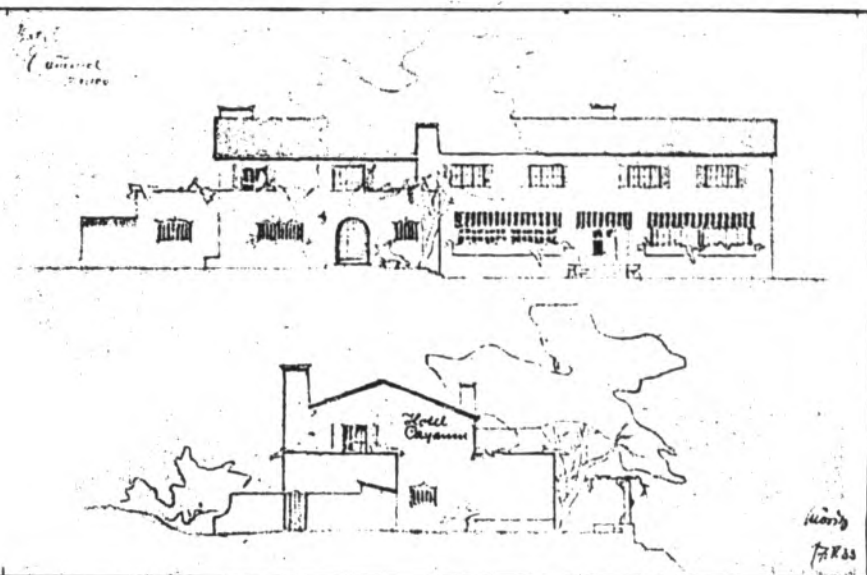
- ESTAM DESTRUÏNT LA IMATGE DE MALLORCA...

- Sí, a tots els nivells. Fer servir unes rodes de carro o un capell per il·luminar un local és una vulgaritat i no té sentit; anomenar "sopes mallorquines" a un plat de pa banyat no té per on agafar i és una estafa. M'agradaria que no s'especulàs d'aquesta manera ni amb el paisatge ni amb la nostra cultura.

No cal ni dir que feim nostres aquestes paraules de Climent. No solament ens sap greu que s'especuli tan descaradament i es destrueixin paisatges privilegiats sinó que ens indigna. Ens agradaria que la sensibilitat pujàs al poder i desterrar d'una vegada tanta vulgaritat.

CANYAMEL

Lugar encantador para todas las temperaturas, de pinos centenarios y aguas cristalinas, apadrinado por un confortable Hotel, actualmente en construcción os acogerá afablemente.

Faro del Cabo de Pera

en Mallorca
 provincia de Baleares.

3.º orden.

El FROM (organisme autònom per a la regulació i ordenació dels productes pesquers, depenent del Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació) ha publicat enguany un bonic calendari dedicat a alguns dels fars més atractius de la costa espanyola, tant peninsular com insular. A part de les excel·lents fotografies que l'il·lustren, en el calendari se conta la història de cada un dels fars que hi surten. I un dels que hi surten és el de Capdepera.

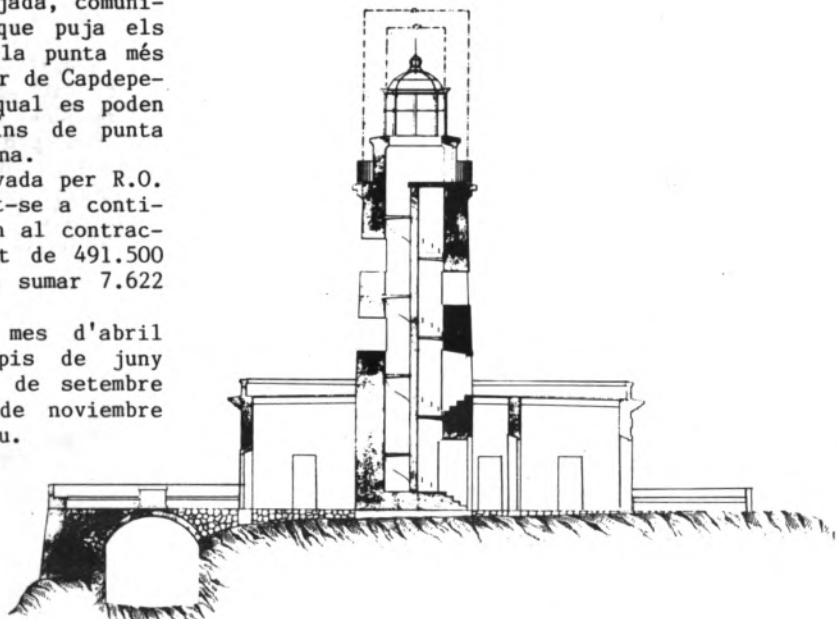
A continuació reproduïm la descripció del tot interessant que a l'almanac del FROM es fa del nostre far:

A dos quilòmetres de Cala Rajada, comunicant amb una sinuosa carretera que puja els 58 m. de desnivell, i situat a la punta més oriental de l'illa, es troba el far de Capdepera, talaia des de la torre de la qual es poden apreciar a simple vista els veïns de punta Nati i Dartrux, a la costa menorquina.

La seva construcció fou aprovada per R.O. de 10 de gener de 1859, subhastant-se a continuació les obres que s'adjudicaren al contractista Joan Sureda en la quantitat de 491.500 reals, als que se varen haver de sumar 7.622 reals més del canvi de servei.

Els treballs començaren al mes d'abril d'aquell any, acanbant a principis de juny de 1861. Una altra R.O. del 25 de setembre següent disposaria "que el 30 de novembre se ilumine el faro", com així es féu.

Amb el pla focal situat a 16'8 m. sobre el sòl i 66'8 m. sobre el nivell de la mar, tenia llum fix blanc variat per llambrecs rojos cada dos minuts i un abast en temps ordinari de 18 milles. El seu aparell era de tercer ordre i un metre de diàmetre, produint els llambrecs mitjançant tres lents exteriors que giraven sobre un carro circular de teixos, accionat per un màquina de rellotgeria, de pes motor i regulador d'aletes. Tant l'òptica com la llanterna s'adquiriren a la casa Sautter de París pel preu de 31.350 pessetes.

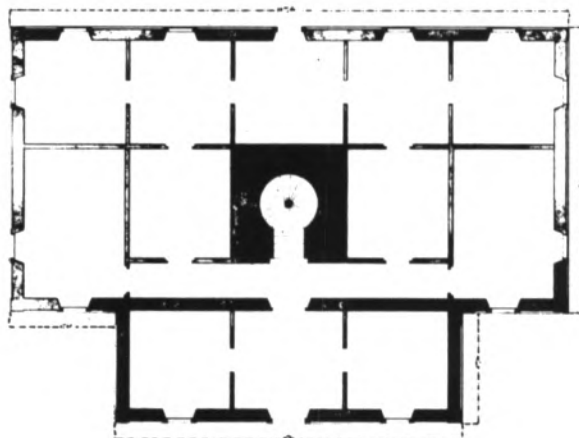

Per il·luminar-se contava amb un llum Degrand d'oli d'oliva, atès per un faroler. Posteriorment fou adaptat per consumir parafina i petroli a través de metxers Doty, i més tard substituït per un Maris de dues metxes.

Aquest llum durà fins al desembre de l'any 1912, mes en què entrà en servei un sistema d'incandescència per vapor de petroli a pressió Chance per a capçons de 55 mm.

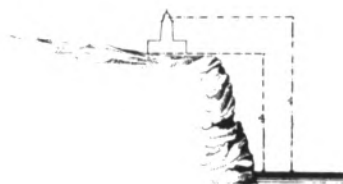
Una modificació més profunda s'inauguraria el 8 d'octubre de 1924, quan s'adaptà a l'òptica un nou basament amb bóta i flotador de mercuri, afegint-li dos lents exteriors més als que ja tenia i impulsant-los per una màquina de rellotgeria de "Maquinista Valenciana". Amb això s'aconseguiria l'aparença de llum fix variat per grups de dos i tres llambrecs blancs que té actualment. Des del 8 de maig d'aquell any, mentre que duraren els treballs, se col·locà un llum blanc fix.

L'electrificació arribaria el 1961 amb un llum de 1500 w. i un grup electrogen de reserva, mantenint-se la resta d'elements. Nou anys després, el dia 9 de gener, entraria en servei l'actual instal·lació de la casa B.B.T., composta d'òptica giratòria diòptrica de 250 mm. de distància focal, llum monofàsic amb canviador i encesa automàtica, dos motors elèctrics per a la rotació acoblats per mitjà d'un embragament; dos grups electrogens Freeport de 10 H.P. i una nova llanterna de la casa Racional de 2'25 m. de diàmetre.

L'edifici original midava 371 m² de superfície, formada per dos rectangles adossats de diferent tamany, amb entrades independents per a cada una de les dues vivendes. La torre s'aixecava en el centre de la major, sobre un primer cos de secció quadrada que arribava fins a l'altura del terrat. Des d'aquell punt continuava el fust troncocònic de pedra picada, il·luminat interiorment per dues obertures rectangulars fetes a la generatriu que donava a la façana principal. A la part superior hi havia el balconet, lleugerament volat sobre una cornisa, la torrassa cilíndrica que comunicava amb la cambra d'il·luminació i la llanterna poligonal. Entorn hi havia un pati envoltat per un mur amb casernes, distribuïdes en cambres que se destinarien: una per emmagatzemar combustible, dues per a estufes, una altra cambra per a la bugada i una per al forn. L'aljub estava a l'esplanada.

La seva estètica patí un canvi profund amb l'afegit que se li féu al reformar el primitiu terrat pla per una teulada en pendent i que va suposar afegir un porxo sobre tota la nau. Fou projectada amb el propòsit d'evitar filtracions d'aigua que es produïen no sols per les pluges sinó també per l'onatge doncs, malgrat l'altura, les ones arribaven a l'edifici quan hi havia grans temporals.

ESPORTS

Salutacions de bell nou, assidus lectors de "Cap Vermell".

Pareix que la calma regna altra vegada per la seu de l'Escolar. Com vaig informar el mes passat, la substitució de Joan Terrassa havia produït tensions entre jugadors i directiva. Ara sembla que s'han llimat caïres i que les coses són com abans, fins i tot amb més ganes que mai de salvar la categoria, cosa ben difícil per altra part.

El planter de jugadors, davant la situació tan adversa que travessa l'equip, se sent unida i s'ha ficat entre cella i cella la idea de lluitar fins al límit per intentar redreçar una situació que sembla irremediable. Aquest esperit ja ha sortit a relluir en els últims partits jugats després d'aquella derrota davant el Sancelles que més val oblidar. Se va guanyar clarament a un Montuiri que pareixia inaccessible, i en el camp de La Victoria es va perdre per la mínima, quan s'havien fet mèrits per rapinyar al manco un punt. En aquest últim partit, l'Escolar va anar per davant en el marcador i sols el pes de la responsabilitat impedí un resultat positiu.

Amb el partit contra el Pollença a Capdepera, del qual ja en sabreu el resultat en rebre aquest exemplar, es té l'oportunitat de deixar el darrer lloc de la classificació i fins i tot passar a tres equips. Però si així succeïa, encara seria insuficient, tota vegada que, segons les darreres notícies que tenim al respecte, seran sis els equips que perdran la categoria. Seria necessari amarrar tots els punts que s'han de disputar en "Es Figueral" i se n'ha de dur algun de les sortides que falten. Dels vint que queden per disputar, al menys se n'han d'aconseguir deu si és que l'any que ve es vol seguir jugant a Preferent.

Pel que fa a la Tercera Regional, l'equip s'està comportant bastant bé. El darrer partit del que tenc constància el guanyaren 0-1 en el camp del Sancelles, gol aconseguit pel veterà entrenador-jugador Serapio.

Els juvenils venen com la seva ratxa de set setmanes sense perdre era frenada pel líder Manacor, equip davant el que varen perdre per un digne 3-1. De totes maneres, els juvenils tenen la categoria salvada i cal ésser optimistes davant el seu futur, i més ara que els jugadors Peraita i Garau s'han reincorporat després del seu pas pel Mallorca. Amb aquests reforços no hi ha que tèmer el futur, i fins i tot se podria donar una ma al primer equip.

Seguint amb els equips inferiors, eis qui més perill corrien de perdre la categoria eren els alevins, i també aquests ja es troben pràcticament salvats.

He de rectificar una informació que publicava en el número anterior. Aurelio Sánchez, Antonio Maya i Angel Flores no han fitxat per l'Artà, encara que no hagin mancat ofertes per fer-ho. Aquests jugadors segueixen actuant únicament amb l'equip de futbol-sala "Takacs", que per cert està fent una campanya sensacional en el seu debut a 1ª Divisió. El "Takacs" està ocupant els llocs d'honor de la classificació i amb opcions certes d'assolir el campionat. L'altre equip local, el "Costa de Capdepera" ocupa un acceptable lloc a mitjan taula, i des de les nostres pàgines els animam perquè intentint també l'ascens a 1ª Divisió, de manera que en aqueixa categoria Capdepera pogués comptar amb dos equips.

Ja estan en marxa les obres dels nous vestidors i del túnes de sortida al camp. D'aquí a pocs mesos les noves instal·lacions estaran en condicions de ser utilitzades. A poc a poc, s'estan materialitzant una sèrie de millores que hauran de fer d'"Es Figueral" un recinte esportiu digne de Capdepera. Evidentment, les coses no se fan tot l'aviat que n'hi hauria que voldrien, però hem de pensar que l'Ajuntament té molts de fronts de batalla oberts i que no sols la infraestructura esportiva és la que necessita ma de metge. L'important és anar fent, sempre una passa més envant.

Esper que a la pròxima edició de "Cap Vermell" podré confirmar la definitiva recuperació del primer equip de l'Escolar. I que ningú no oblidí que l'Escolar és quelcom més que l'equip de Preferent. Darrera hi ha un col·lectiu molt més ample, amb una base sòlida i amb un futur que no pot dependre exclusivament d'un equip. I en aquest tram final de lliga, el bon aficionat, l'aficionat de sempre, el que estima els colors verds i blancs, ha de fer un esforç especial. El suport dels aficionats pot ésser decisiu per conservar la categoria. Darrerament, entre mals resultats i la grip, a les tribunes del camp s'hi ha vist massa ciment. Per si algú ho ha oblidat, "Es Figueral" es troba a l'avinguda Joan Carles I, entre Capdepera i Cala Rajada. Allà esper veure-vos.

NORMALITZA, TU QUE POTS

-4-

Recapitem. A les tres entregues precedents he vingut a dir, més o menys, que la nostra llengua és el català, que el mallorquí és la forma del català que es parla a Mallorca, que no és motiu de vergonya l'utilització de les nostres formes dialectals, i que la llengua estàndard és la forma literària de la llengua que convé utilitzar com a vincle d'unió entre els distints dialectes.

Bé, donem tot això per acceptat, siguem optimistes i volgum creure que tots hi estam d'acord. Aleshores, quin seria el pròxim pas?

El primer obstacle que ens trobaríem els catalanoparlants vendria del fet que ens trobam a un moment històric i a un lloc geogràfic en què la nostra llengua i la nostra cultura es troben en contacte estret amb una altra llengua i amb una altra cultura. I per si això no fos prou conflictiu, l'altra llengua i l'altra cultura són les de l'Estat, les de la majoria de mitjans de comunicació i les que tenim obligació de conèixer a despit de la nostra pròpia opinió al respecte. Des del segle XVIII, els poders estatals han fet tot el possible per ofegar les cultures i llengües perifèriques en favor de la cultura castellana, a vegades amb dissimul i d'altres ben cara alta. Sols l'actual etapa democràtica ha permès l'equiparació, en els territoris respectius, del gallec, del basc i del català al castellà, al manco formalment. Així ho recull la Llei de Normalització Lingüística de les Illes Balears: "La Llei Orgànica 2/1983, de 25 de febrer, de l'Estatut d'Autonomia per a les Illes Balears, al seu article 3, estableix que la llengua pròpia de la Comunitat Autònoma és la catalana, cooficial amb la castellana, i assenyala el dret que tenen tots els ciutadans de conèixer-la i d'usar-la sense que ningú no pugui ésser discriminat per causa de l'idioma". Essent aquest el moment de màxima permissivitat des de l'estructuració centralista i centralitzada de l'Estat, no hem pogut assolir que la nostra llengua fos l'única oficial de les Illes Balears, i hem de compartir la oficialitat amb el castellà. En tot cas, aquest és un mal menor comparant la situació a la d'èpoques anteriors en què el català era perseguit sense cap més explicació.

Aquests són temps de comunicació. Diaris, llibres, revistes, ràdio, televisió, etc. tenen un poder de penetració que mai no havien tengut, i una influència en el comportament -també sociolingüístic- de la societat força decisiu. La immigració és un altre poderós corrent d'entrada per on la llengua i la cultura castellana s'obrin pas a través de les sovint dèbils defenses de les nostres pròpies formes culturals.

Aquestes sí que són armes poderoses, més que no ho han estat totes les lleis promulgades durant gairebé tres sigles. Les lleis havien estat paper banyat. Els mitjans de comunicació i la immigració, en canvi, són ariets que estan enderrocant els murs del català. L'escola

seria, amb un paper decisiu, la tercera cama de la taula on la nostra llengua està pastant la pròpia desintegració.

Pareixeria contradictori tot el que acab de dir. D'una part, he reconegut que, a nivell formal, aquest és el millor moment de la nostra llengua i cultura des del segle XVIII. D'altre costat, he manifestat que l'escola, la immigració i els mitjans de comunicació estan acabant amb la nostra llengua i la nostra cultura. Els mallorquins, per a situacions com aquesta solem utilitzar una expressió ben gràfica: "Fotuts i contents". Tenim el marc legal que permetria, sense cap entrebanc, d'elevat el català a l'àmbit d'ús normal a tots els nivells, però s'està afavorint l'arraconament de la nostra llengua a usos gairebé folklòrics.

Possiblement, algunes persones desitjarien saber fins a quin punt estan emparades per la llei i fins on poden arribar en la seva reivindicació de l'ús del català. Citaré, a continuació, alguns dels punts més rellevants de la Llei de Normalització Lingüística:

- El català és llengua pròpia de les Illes Balears.
- La llengua catalana té el mateix rang que la castellana.
- La Comunitat Autònoma té el deure d'acabar amb la situació d'anormalitat sociolingüística i es compromet a regular l'ús del català.
- Tots tenim dret a usar el català. La seva utilització, en forma oral o escrita, pública o privada, produeix plens efectes jurídics.
- Els poders públics han d'adoptar les mesures necessàries per fer efectius la promoció, el coneixement i l'ús normal de la llengua catalana.
- El català és llengua pròpia de l'Administració Autònoma: Govern, Parlament, Consells Insulars i Administració Local.
- A les nostres Illes, en cas d'interpretació dubtosa, el text català serà l'autèntic.
- Els ciutadans tenen dret d'usar la llengua catalana, oralment o per escrit, en les seves relacions amb l'administració de l'Estat, a l'àmbit territorial de la Comunitat Autònoma.
- Els Consells Insulars i les Corporacions Locals han de regular l'ús de la llengua catalana dins l'àmbit de la seva competència.
- Els documents públics otorgats a les Illes Balears s'han de redactar en la llengua escollida (català o castellà) per l'otorgant.

- Tots els ciutadans tenen dret a poder dirigir-se a l'Administració de Justícia en català i no se'ls pot exigir cap classe de traducció.
- La toponímia oficial té com a única forma oficial la catalana.
- La retolació pública es farà en llengua catalana. Si per circumstàncies excepcionals s'hagués d'utilitzar retolació bilingüe, la primera versió sempre serà la catalana.
- Els poders públics han de promoure les mesures necessàries de cara a la capacitat del personal de l'Administració Pública en l'ús de la llengua catalana.
- El català és oficial a tots els nivells educatius.
- Els alumnes tendran dret a rebre l'ensenyament en català.
- No es podrà expedir el títol de Graduat Escolar als alumnes que, havent començat l'EGB després de l'entrada en vigor de la Llei de Normalització Lingüística, no acreditin al terme dels seus estudis un coneixement suficient, oral i escrit, del català.
- L'Administració ha de prendre les mesures perquè la llengua catalana sigui emprada en tots els centres d'ensenyament, a fi de garantir el seu ús com a vehicle d'expressió normal.
- El català ha d'esser matèria obligatòria en els Programes d'Educació Permanent d'Adults.
- Els professors i alumnes en els centres d'ensenyament superior tenen dret a emprar oralment i per escrit el català.
- El Govern de la Comunitat Autònoma promourà

l'ús del català en tots els mitjans de comunicació social: premsa, ràdio i televisió.

- Les bases de convocatòria per a la provisió de places de l'Administració de la C.A. i en les Corporacions Locals inclouran una referència expressa al coneixement de la llengua catalana.
- Els poders públics han de fomentar l'ús de la llengua catalana a la publicitat.
- El Govern de la C.A. i les Corporacions Locals han d'exceptuar o bonificar, pel que fa a obligacions fiscals, aquells actes i manifestacions relacionats amb el foment, divulgació i extensió de la llengua i cultura catalanes.
- El Govern ha de promoure la normalització de l'ús de la llengua catalana a l'Administració perifèrica de l'Estat, a l'Administració de Justícia, en els registres, a les empreses públiques i a qualsevol àmbit administratiu no dependent del Govern de la C.A.

Una mirada al nostre voltant ens demostra que aquesta Llei que està a punt de complir quatre anys, no passa d'èsser una declaració d'intencions, una manifestació voluntarista. El mateix Govern Balear està molt lluny de complir la seva pròpia Llei. L'Ajuntament, dos reals de lo mateix. I els particulars... els particulars prenem llum de les institucions i tampoc no movem un peu. D'aquesta preocupant situació i de les seves causes me'n seguiré ocupant el mes que ve.

JAUME FUSTER

Gavadals de tendresa

Setè

El dia a penes s'establia, quan entràreu a la sala. Arrossegàveu el cansament d'una nit de tresquera, de malaveig, d'empeitar converses entre crits cansats i estentoris de la música, de whisky, de ressaca...

Vos despullàreu cada un vora el seu catre, un a cada punta de la sala. Teo et donava l'esquena.

-Vols un pijama meu, Teo?

Va dir-te que no, que no sabia dormir vestit, que no hi havia dormit mai, que de sempre dormia en pèl, que li agradava sentir-se lliure dins el llit, sense res que li impedís moure's a les amples, que gaudia sentint la carícia suau dels llençols per tot arreu, sense obstacles... Que si no et molestava aniria a banyar-se abans d'ajoure's, perquè el cos suó li produïa una mena d'enrampada i l'enutjava l'olor corporal o el perfum enganxat de qualsevol altre cos i que si no era així es quedava dormit amb un son dur, desagradable i obstinat.

-Ves, ves a banyar-te, si en tens costum. Jo de sempre em dutx en aixecar-me.

I sortí cap al bany. Al quedar-te sol et posares el pijama blau amb retxes blanques. Et mirares al mirall. No era costum teu mirar-te, però aquella nit, després de descobrir el cos jove, primatxol, quasi perfecte de Teodor, sobtadament et sentires vell, passat, ridícul amb aquell atuent de presoner de pel·lícula, carregat d'anys i de manies, ancorat en una data llunyana. Els teus cinquanta anys, de prompte, et semblaren segles. Una senectut prematura, dèbil, decadent. Llunyà, tot llunyà. I en un instant curt, com si un flash hagués il·luminat tot el teu viure, et veres de nin de postguerra, amb dues candeles grogues penjant del nas, el col·legi amb olor a reclús, a frarum, a pati pixat, la universitat rebel i oprimida, els anys perduts festejant, reprimint els bramuls del cos, la boda, la dona, la recerca constant del fill, les esperances frustrades, l'eixorquia, l'embaràs de la dona amb un altre home, la ruptura, el divorci, el neixement del fill de la dona, la soledat, el whisky, el tabac, les tecles de la màquina, la làmpara, l'habitació i torna-m'hi torna-hi, l'habitació, la làmpara, les tecles, el tabac, el whisky, la soledat... Un cercol que apreta, que estreny, que ofega... I el pijama blau amb retxes blanques, clàssic, passiu, adust, ridícul, passat...

I et tregueres la brusa. Malgrat els quatre pèls del pit que començaven a blanquejar, el tors nu no tenia aquell aire decadent del pijama de presoner de pel·lícula antiga.

Et tirares de panxa sobre el catre, sobre el tapament. Entrà en Teodor, s'havia fermat una tovallola a la cintura, venia àgil i lleuger, com si l'aigua li hagués rentat el cansament.

-Em sent com a nou. Després d'una nit de tresquera, el bany, és un sedant. T'allunya el cansament i les idees tèrboles. Ara em fumaria un cigarret. En tens cap per aquí?

-Però si tu no fumes.

-En situacions excepcionals sí. I avui ho és.

-Sobre la tauleta hi ha un paquet.

-En vols un tu?

-Sí, si tu fumes.

Ell, amb la gràcia i senzillesa característica, encengué un cigarret i te'l posà al llavis, després encengué el seu. Es va asseure al llindar del teu catre. Fumàveu. Ell et passà la mà per l'esquena. Era un gest seu quan volia crear una intimitat.

-Diga'm, Carles, per què vos divorciàreu tu i la dona?

-Si ja t'ho he dit.

-No, el per què te l'has callat. M'has dit que començàreu la tasca de viure junts sense esperança de poder tenir fills... Què vos passà després? O no vols contar-m'ho?

Tu callaves. Rumiaves una resposta.

-No m'ho contis si no vols.

-Sí que vull. Vull, sí.

-Fou dolorosa per tu la separació?

-Dolorosa i humiliant. Quedà embarassada d'un altre home i per casar-se amb ell es divorcià de mi. Això que sembla tan fàcil de contar-ho, fou molt ingrati haver-ho de viure. El seu amor de mare fou més fort que el seu amor d'esposa. Feia temps que l'obsessió per un fill se li regruixava per dintre, fins apoderar-se d'ella i omplir-li desassossegadament el seu viure. Se sentia frustrada com a dona si no podia tenir un fill. Necessitava ésser mare. Sentir com al seu ventre s'hi anava congriant un ésser nou, com prenien forma i prenien vida un bocí d'ella mateixa. La descompassava pensar que se li podria l'entranya amb aquella eixorquia que el seu cos no n'era culpable. Els bramuls de la dona-mare eren més intensos que el de la dona-esposa. Fer l'amor arribà a ser un acte rutinari, gairebé repugnant, sense cap al·licient ni incentiu. Ens divorciàrem perquè ella volia casar-se amb el pare del seu fill i perquè -em digué- no vull que visquis amb l'afront de criar un fill que no és teu.

Això és tot, Teo. Vaig quedar-me sol. La ciutat em semblà massa gran per la meua soledat i vaig decidir venir al poble, a viure a la casa pairal, dels avis materns. I aquí estic ja fa sis anys, ni fadrí ni vidu sinó tot el contrari.

-Sabia, Carles, ho vaig pressentir aquella nit sota els tamarrells, que portaves un drama a l'esquena. Al fons del teu esguard, en cada gest, en cada una de les paraules teves hi bategava un rerafons de tristor i de soledat. Crec que fou l'incentiu que m'obligà a estimar-te d'una manera diferent a la que jo estava acostumat. Vaig intuir, Carles, que teníem quelcom en comú. No sabia el què. Ara veig que els dos portam l'espantall plena de ferides, diferents ferides, però ferides al cap i a la fi.

El dia s'havia establert. La llum entrava a gavadals per la finestra, una llum jove i serena. Teo et demanà si podia tancar la finestra perquè no sabia dormir amb claror. Amb les finestres tancades i les cortines posades i la llum encesa es creava una nocturnitat estranya i densa, irreal, dins la sala.

Teo es desfermà la tovallola i s'estirà sobre el catre. Amb l'interruptor amb la mà et va somriure, amb aquell somriure entre innocent i picardiós. Tu li tornares el somriure i els dos somriures anaren botant d'un a l'altre fins que s'apagà el llum.

Estàreu una estona a les fosques, ignorant-vos, fins que se us habituà la vista a l'obscuritat, una obscuritat relativa, per-

què per una esclatxa de la finestra es filtrava un resquitx de claror que donava de ple al cos estirat de Teodor.

Tu el mirares, Carles, satisfet, el miraves, i il.lusionat, i al fondo del teu ésser donaves gràcies per haver trobat aquell regal jove, aquella veu suau, aquella anatomia dolça, aquella abundància de gràcia i de salut que et portava tota l'abundància i tota la salut de la teva juvenesa. Et semblava gairebé miraculós el fet d'haver romput la soledat. Amb un gest de satisfacció al rostre et quedares dormit.

I somiares. Després de molts anys tornares a somiar. Un somni ambigu, tèrbol, absurd. Com un advertiment, una premonició indesxifrable, un presagi incompreensible... Una successió d'imatges incontrolades i boiroses, sense lligams aparents entre si. Una barreja estrofolària de facècies que s'engarrotaven unes amb altres dins un ball esburbat, com si tot fos teixit per un cervell orat.

Era un somni aclaparador. Esdeveniments impossibles, il.lusions cares, idees quimèriques. Passat i present es barrejaven amb projectes i bogeries de futur. I tu, sempre tu, atrapat dins la sendera, acorralat per la fura de totes les pors, com un conill sortint del cau. D'infant atemorit de la postguerra, fugint sempre d'un perill imaginari, allunyant-se del monstre dels pecats, evadint-se de l'oratória grandiloqüent i llepissosa dels frares missioners.

Fugint. Sempre fugint amb un vaixell de veles esqueixades, salpant d'un port de cossos tous, sobre un mar blau pintat sobre el trespol d'una plaça. I s'omplia el mar, com un cementiri estrany en nit de tempesta, de focs follets fantasmals i bellugadissos. No t'obeïa, el vaixell, seguint la seva estrofolària i obcecada singladura com a l'incendi que mai s'apaga, cap a la focatèria que crema sense combustió... I una serp -encarnació bíblica de la temptació- sense poma, se t'enrotlla a una cama, cap el sexe...

Et despertares de cop. Et tocares el baix engonal perquè hi senties viu l'estrebada dels anells de la serp.

Alenares espès. Malparat i ple d'angoixa intentares copsar el significat d'aquell somni.

T'aixecares.

Teodor seguia dormint, arraulit pel cansament, però amb un gest de gaubança, de fruïció al rostre, com si de més enllà del son et volgués agrair la tranquil.litat de sentir-se segur.

Tu vares somriure també, agraït perquè la seva presència rompia el motlo opressor de la soledat. Pujares a l'estudi. Obrires la finestra de pinte en ample. La llum del matí entrà a gavadals. Posares un fol a la màquina d'escriure. Encengueres un cigarret. En dejú tenia sabor a nit de gatera, a abús, a excés de whisky, a ressaca... L'apagares. Volies escriure, però el cap era un terbolí incontrolable. Inconscientment encengueres un altre cigarret. El sabor del fum era el mateix, sec i aspre, ardent, que posava cremor a la gola. Seguies descompassat per l'angoixa del somni. Et surava la fúnebre presència dels focs follets omplint el mar. Era com l'anunci profètic de quelcom que havia d'esdevenir inevitablement, tràgicament. T'esforçaves per escapolir-te dels fantasmes del somni. T'escuraves

el cervell en la recerca de paraules, de mots, per concentrar-te en l'escriptura. Però inútil. T'intranquil.litzava la metòdica engolida d'aquell mar pintat sobre el trespol.

El cigarret cremava dins el cendrer. Maquinalment, imbuït per pensaments ombrívols, encengueres un altre cigarret. De prompte et trobares amb dos cigarrets cremant-se. Xafares els dos dins el cendrer. Sentires minvada, reduïda, la capacitat de concentració. El cap embotit, com si un munt d'idees esvalotades es rebel.lessin a seguir l'ordre que tu necessitaves. Hi havia una anarquia al teu cervell. Un calfred et recorregué l'esquena quan, amb el record de la serp, sentires, repetida, la llepada freda i llefiscosa dels seus anells entortolligant-se al teu sexe. Era repugnant aquella fredor. Pegares un cop de puny sobre la taula, com per espantar l'esbart de pensaments ombrívols, de records aclaparadors, d'idees tèrboles. Anares a la cuina a preparar-te l'esmorzar. El sol, entrant per la finestra, omplia les rajoles de reflexos blavosos, talment un mar pintat.

Imatges

